

خطابه ارتجاع

انحراف، بیهودگی، مخاطره

نویسنده: آلبرت هیرشمن

مترجم: محمد مالجو

www.ketab.ir

Hirshman, Albert O. م. ۱۹۱۵ -	سرشناسه
خطابه ارتجاع: انحراف، بیهودگی، مخاطره/ نویسنده آلبرت هیرشمن؛ مترجم محمد مالجو.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: شیرازه کتاب ما ۱۴۰۲.	مشخصات نشر
۲۰۱ ص: ۱۴۱*۲۱ س م.	مشخصات ظاهری
مجموعه فلسفه و اقتصاد سیاسی؛ ۵.	فروست
۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۴-۹۵-۴ :	شابک
The Rhetoric of Reaction: Perversity, Futility, Geopardy, 1991: عنوان اصلی:	یادداشت
نمایه.	یادداشت
Conservatism— History تاریخ	موضوع
Poor laws—History فقر— وضع حقوقی و قوانین— تاریخ	موضوع
Suffrage— History حق رای— تاریخ	موضوع
Welfare state—History دولت رفاه— تاریخ	موضوع
مالجو، محمد، ۱۳۵۱ - مترجم	شناسه افزوده
JC۵۷۳:	رده بندی کنگره
۳۲۰/۵۲۰۹:	رده بندی دیویی
۵۷۰۷۷۳۰:	شماره کتابشناسی ملی

www.ketab.ir

خطابه ارتجاع

انحراف، بیهودگی، مخاطره

نویسنده: آلبرت هیرشمن

مترجم: محمد مالجو

تیراژ: ۳۳۰ نسخه

چاپ دوم: مهر ۱۴۰۲

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تهران، صندوق پستی: ۱۱۱-۱۳۱۴۵

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۰۹۳۶-۹۵۰۰۱۸۲

www.shirazehketab.com

فهرست مطالب

مقدمه دبیر مجموعه.....	هفت
مقدمه.....	۱
فصل اول: دویست سال خطابه ارتجاعی.....	۳
سه عکس العمل ارتجاع و سه تز ارتجاعی.....	۵
حاشیه‌ای بر اصطلاح «ارتجاع».....	۱۰
فصل دوم: تز انحراف.....	۱۳
انقلاب فرانسه و اعلان اثر انحرافی.....	۱۴
حق رأی همگانی و آثار انحرافی امعاشده‌اش.....	۲۲
قوانین حمایت از تهی‌دستان و دولت رفاه.....	۲۹
تأملاتی در باب تز انحراف.....	۳۸
فصل سوم: تز بیهودگی.....	۴۷
تردید در دامنه تغییرات ناشی از انقلاب فرانسه: توکویل.....	۵۰
تردید در دامنه تغییرات احتمالی ناشی از حق رأی همگانی:	
موسکا و پاره‌تو.....	۵۴
تردید در وفای دولت رفاه به تهی‌دستان.....	۶۶
تأملاتی در باب تز بیهودگی.....	۷۵
فصل چهارم: تز مخاطره.....	۸۷
دموکراسی تهدیدی برای آزادی.....	۹۲
دولت رفاه تهدیدی برای آزادی و دموکراسی.....	۱۱۶
تأملاتی در باب تز مخاطره.....	۱۲۸

۱۴۱	فصل پنجم: مقایسه و تلفیق سه تز
۱۴۱	جدول خلاصه شده
۱۴۴	تأثیر نسبی تزها
۱۴۷	چند تعامل ساده
۱۵۱	تعاملی پیچیده تر
۱۵۷	فصل ششم: از خطابه ارتجاعی تا خطابه مترقی
۱۵۷	توهم معاضدت و تز خطر قریب الوقوع
۱۶۲	«تاریخ پشتیبان توست»
۱۶۶	همتایان تز انحراف
۱۷۱	فصل هفتم: فراسوی سازش ناپذیری
۱۷۱	تغییر جهتی در استدلال؟
۱۷۴	راه بستن باب گفتگو در دیموکراسی
۱۷۸	کتابشناسی آثار آلبرت هیرشمن
۱۸۹	فهرست اعلام

مقدمهٔ دبیر مجموعه

عادت بر این است که نوشته‌ها، گفتارها و استدلال‌هایی که بر حفظ نظم موجود تأکید دارند و در نتیجه بر نقد اساسی هر گونه تغییر و اصلاح پافشاری می‌کنند به صرف هدفی که دنبال می‌کنند مورد انتقاد قرار گیرند و لهذا و بدون توجه کافی و وافق به کناری نهاده شوند. وعدهٔ آینده‌ای بهتر و جامعه‌ای عاری از کاستی‌های وضعیت حال، همواره چندان جذاب بوده است که اندیشمندان و فعالان سیاسی و اجتماعی را از دقت در ساختار منطقی گفتارهایی که خلاف آن را استدلال کرده‌اند باز داشته است. کتاب حاضر استثنایی است بر این قاعده.

هیرشمن با روشن‌بینی و دقت خاص خود در این کتاب با بازخوانی نوشته‌های نظریه پردازانی همچون توکویل، مستر، اسپنسر، باره‌تو، لوبن و استیگلر به تبارشناسی گفتارهایی می‌پردازد که به طور مستقیم یا غیر مستقیم از حفظ نظم موجود دفاع کرده‌اند. او این گفتارها را با توجه به این که حول مفاهیمی مانند انحراف، بیهودگی و مخاطره یا مخلوطی از این سه، شکل گرفته باشند به سه دسته اصلی و چند دسته فرعی تقسیم کرده است و هر مورد را با مثال‌های ع دیده‌ای که برگرفته از ادبیات سیاسی دو قرن اخیر هستند توضیح می‌دهد.

اهمیت کار هیرشمن نه فقط در شناسایی این گفتارها و از این طریق آشکار کردن وجود عقلانیت در آن رشته استدلال‌هایی است که مدت‌ها تحت عناوینی چون ضد انقلابی و ضد مومکراتیک کنار گذاشته شده‌اند، بلکه در این نیز هست که به خواننده امکان می‌دهد بتواند فراتر از ادعاها و القاب و عناوینی که اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی اختیار می‌کنند، هر بار آنهایی را که به تغییر و اصلاح چشم امید

دارند از آنهایی که نگران دست خوردن به وضع موجود هستند، شناسایی کند. در واقع اهمیت اصلی این کتاب در فاش کردن و شناساندن ساختارهای منطقی گفتارهایی است که همگی در مجموعه‌ای به نام خطابه ارتجاع جای می‌گیرند، فارغ از نیت نظریه پرداز، اهداف او و وسایلی که برای رسیدن به منظور خویش برمی‌گزینند.

مراد نقفی

www.ketab.ir